

«БЕКТЕМИН»

Ош мамлекеттик университетинин

Ректору, ф-м.и.д., профессор

Кожобеков К.Т.

2021-жыл

Д. 13.20.627 Диссертациялык кеңешинин жолдомосу менен Ош мамлекеттик университетинин «Жалпы физика жана физиканы окутуу методикасы» кафедрасы тарабынан Темирбаев Медербек Маматибраимовичтин «Негизги мектепте кванттык физиканын мазмунун жана окутуу методикасын өркүндөтүү» аттуу темадагы 13.00.02 – окутуунун жана тарбиялоонун теориясы менен методикасы (физика) адистиги боюнча педагогика илимдеринин кандидаты илимий даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациясына жетектоочү мекеме катары жазган

ПИКИРИ

1. Изилдөөнүн адистикке дал келишин. М.М.Темирбаев тарабынан сунушталган 13.00.02 – окутуунун жана тарбиялоонун теориясы менен методикасы (физика) адистиги боюнча «Негизги мектепте кванттык физиканын мазмунун жана окутуу методикасын өркүндөтүү» аттуу темадагы кандидаттык диссертациясы толугу менен физиканы окутуунун методикасы адистигинин талаптарынын алкагында аткарылган иш. Анткени, диссертациялык иште негизги мектепте кванттык физиканын мазмунун жана окутуу методикасын өркүндөтүү жолдору иштелип чыккан. Ошондуктан аталган диссертация

Д. 13.20.627 диссертациялык кеңештин профилине туура келет.

2. Теманын актуалдуулугу жана мамлекеттик программалар менен дал келиши. Кыргыз Республикасында билим берүүнү 2020-жылга чейин өнүктүрүү концепциясында негизги багыт катары «Жаңы муундагы стандарттарды иштеп чыгуу, иштелип чыккан стандарттарга жараша билим берүүнүн мазмунун жана окутуу методикасын жаңылоо» маселеси каралган. Бул концепция «2018-2040-жылдарга Кыргыз Республикасын өнүктүрүүнүн улуттук стратегиясына» толугу менен шайкеш келет.

Кыргыз Республикасы мамлекеттик эгемендүүлүккө ээ болгонго чейин СССРдин бардык мектептериндей эле «Кванттык физиканын» материалдары 11-класста окутулуп келген. Кыргыз Республикасынын «Билим берүү жөнүндөгү» законуна ылайык милдеттүү билим алуу негизги мектеп менен гана чектелет. Андан кийин окуучулар окуусун жалпы билим берүүчү мектептерде улантышат же кесиптик лицейлер менен колледждерден окушат. Негизги мектептин бүтүрүүчүлөрү физиканын элементардык курсунун бардык бөлүмдөрү боюнча маалымат алуу зарылдыгын эске алып, 9-класстын программасына «Кванттык физика» бөлүмү жаңыдан киргизилген. Бул бөлүмдү окутуу боюнча методика алиге чейин иштеле элек.

Кыргызстандын мектептеринин 9- жана 11-класстарынын окуучулары, жогорку окуу жайларынын биринчи курсунун студенттери менен жүргүзүлгөн аңгемеленүүлөр, жазуу жүзүндөгү текшерүү иштеринин жыйынтыктары окуучулардын кванттык физика боюнча билимдеринин жетишсиздигин көрсөттү. Алар «Кванттык физика» бөлүмүнүн таанып-билүүчүлүк максатын, илимий мазмунун, практикалык маанисин бүдөмүк элестетишет. Бөлүмдүн негизги илимий түшүнүктөрүн үстүртөн билишкени менен маңызын ачып бере алышпайт. Окуу материалдарынын ортосундагы себептик-натыйжалык байланыштарды билишпейт. Азыркы учурдагы заманбап техникалык куралдарды жасоодогу кванттык кубулуштардын маанисин түшүнбөгөндүктөн, ушул бөлүм боюнча алган билимдери алардын политехникалык талаптарын канагаттандыра албайт.

Жогоруда айтылгандардын натыйжасында негизги мектепте кванттык физиканы окутуу процессиндеги объективдүү **карама-каршылыктар** аныкталды жана аларды чечүүнүн зарылдыгы пайда болду. Алар:

- азыркы илимий техникалык прогресстин, жаңы коммуникативдик технологияларды колдонуунун шартында кванттык физика боюнча билимдердин зарылдыгы менен негизги мектептин бүтүрүүчүлөрүнүн физиканын ушул бөлүмү боюнча алган билимдеринин төмөндүгү;

- окуучулардын кванттык физика боюнча билимдерине коюлган жогорку талаптар менен аны окутуунун методикасынын толук кандуу иштелип чыкпагандыгы;

- негизги мектепте кванттык физиканы окутуу боюнча мугалимдерге коюлган кесиптик-методикалык талаптар менен иштеп жаткан мугалимдердин квалификациясынын жетишсиздиги.

Ушул карама-каршылыктардан улам негизги мектептин 9-классында кванттык физиканын түзүлүшүн, мазмунун жана окутуу методикасын кандайча өркүндөтүүгө болот деген **проблема** келип чыгат. Жогоруда белгиленген проблеманы чечүүнүн зарылдыгы изилдөөчү М.М.Темирбаевди **«Негизги мектепте кванттык физиканын мазмунун жана окутуу методикасын өркүндөтүү»** деген теманы тандап алууга түрткү берген.

3. Изилдөөнүн максаты: негизги мектептин физика курсундагы «Кванттык физика» бөлүмүнүн мазмунун жана окутуу технологияларын өркүндөтүү жолдорун иштеп чыгуу, алардын натыйжалуулугун эксперимент аркылуу текшерүү жана мектеп практикасына киргизүү.

Бул максатка жетүү үчүн изденүүчү төмөнкү милдеттерди аткарган:

1. Окуучулардын жалпы физикалык билимдеринин системасындагы «Кванттык физика» бөлүмүнүн маанисин, анын илимий мазмунун жана практикалык баалуулугун аныктоо.

2. Негизги мектепте кванттык физиканы окутуунун педагогикалык теориядагы жана мектеп практикасындагы абалдарын талдоо, жетишилген

ийгиликтер менен кемчиликтердин мүнөзүн, алардын пайда болуу себептерин ачып көрсөтүү.

3. 9-класстын физика курсундагы кванттык физика бөлүмүнүн түзүлүшүн, мазмунун жана окутуу технологияларын өркүндөтүүнүн илимий-методикалык шарттарын аныктоо, аларды окутуу процессине киргизүүнүн жолдорун иштеп чыгуу.

4. Изилдөөдөн алынган илимий жоболордун жана методикалык сунуштардын эффективдүүлүгүн педагогикалык экспериментте текшерүү, алардын жыйынтыктарын талдоо.

4. Изилдөөнүн илимий жаңылыгы жана теориялык баалуулугу. Бул изилдөөдө төмөнкү илимий-методикалык маселелер чечилген:

- окуучулардын дүйнөгө болгон илимий көз караштарын, алардын политехникалык компетенттүүлүктөрүн калыптандырууга кванттык физика боюнча алынган билим-билгичтиктердин тийгизген оң таасири илимий-методикалык жактан негизделген;

- кванттык физика бөлүмүнүн түзүлүшүнүн логикалык удаалаштыгы, мазмунунун илимий деңгээли менен прикладдык мааниси такталган;

- кванттык физиканы окутуунун натыйжалуулугун жогорулатууга арналган методикалык ыкмалар, каражаттар иштелип чыкты жана алардын эффективдүүлүгү экспериментте тастыкталган.

Көзүлгөн проблеманы чечүүнүн логикасына ылайык диссертациялык иш киришүүдөн, үч главадан, корутундудан, 174 аталыштагы адабияттардын тизмесинен турат. Диссертациянын көлөмү 171 бет, ал өз ичине 13 таблица, 6 схема, 76 сүрөттү камтыйт.

5. Изилдөөнүн практикалык маанилүүлүгү: Изилдөөнүн натыйжасында алынган илимий-методикалык жыйынтыктар негизги мектеп үчүн физика боюнча предметтик стандартын, окуу программасын, окуу китебин, окуу каражаттарын иштеп чыгууда пайдаланылат; негизги мектепте кванттык физиканы окутуунун методикасы боюнча иштелип чыккан сунуштар,

көрсөтмөлөр мектеп мугалимдерине кесиптик жактан жардам берет; физика багытында окуган студенттерди, магистрлерди даярдоодо жана мугалимдердин квалификациясын өркүндөтүү институттарында колдонулат.

6. Коргоого коюлуучу негизги жоболор:

1. Негизги мектепте окулуучу “Кванттык физика” бөлүмүнүн жалпы физикалык билим берүүдөгү орду жана алардын техникалык, технологиялык мааниси өтө жогору. Анткени заманбап техникалык куралдардын түзүлүшү жана иштөө принциптери ушул бөлүмдүн материалдарына негизделген.

2. Негизги мектепте “Кванттык физика” бөлүмү боюнча билим берүүнүн теориядагы жана практикадагы абалын, андагы ийгиликтер менен кемчиликтердин мүнөзүн, пайда болуу себептерин билүү, ал процессти өркүндөтүүнүн жолун табууга мүмкүндүк берет.

3. Негизги мектепте окутулуучу “Кванттык физика” бөлүмүнүн түзүлүшүн, мазмунун жана аны окутуу методикасын өркүндөтүүнүн илимий-методикалык шарттары, аларды сабакта колдонуунун сунушталган технологиялары окуучулардын ушул бөлүм боюнча илимий-политехникалык билимдеринин сапатын кескин жогорулатат.

4. Негизги мектепте кванттык физиканы окутуунун сапатын жогорулатуу боюнча жүргүзүлгөн педагогикалык эксперименттин жыйынтыктары изилдөөнүн максатынын ишке ашырылгандыгын далилдейт.

Изилдөөнүн оң натыйжалары менен бирге эле, диссертацияда төмөнкүдөй айрым мүчүлүштүктөрдү кездештирүүгө болот. Мисалы, диссертациянын текстинде айрым стилистикалык, грамматикалык каталар кездешет.

Бирок, бул белгиленген мүчүлүштүктөр диссертациялык иштин илимий баалуулугуна жана практикалык маанилүүлүгүнө тере таасирин тийгизбейт.

ЖЫЙЫНТЫК

Темирбаев Медербек Маматибраимовичтин «Негизги мектепте кванттык физиканын мазмунун жана окутуу методикасын өркүндөтүү» аттуу темада жазылган диссертациялык изилдөөсү Кыргыз республикасынын Жогорку Аттестациялык Комиссиясы тарабынан кандидаттык диссертацияларга коюлуучу талаптардын 10 пунктунун баарына ылайык келет, ал эми автор 13.00.02 – окутуунун жана тарбиялоонун теориясы менен методикасы (физика) адистиги боюнча педагогика илимдеринин кандидаты илимий даражасын изденип алууга толук татыктуу.

Пикир «Жалпы физика жана физиканы окутуунун методикасы» кафедрасынын башчысы, педагогика илимдеринин кандидаты, доцент М.М.Жуманова тарабынан даярдалып, кафедранын 2021-жылдын 15-январындагы кеңейтилген отурумунда талкууланып, (протокол № 5, 15.01.2021) бекитилди.

Отурумдун төрайымы, жалпы физика жана физиканы окутуунун методикасы кафедрасынын башчысы, педагогика илимдеринин кандидаты, доцент

Отурумдун төрайымы:

М. М. Жуманова

Ж. Б. Молдоярлова

